

วารสาร มจร.นม. สังคมศาสตร์ ปรีทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

การพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชน
อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

DEVELOPMENT OF TEMPLES TO PROMOTE PILGRIMAGE FOR MERIT-MAKING
AND SPIRITUAL PRACTICES BASED ON THE IDENTITY OF COMMUNITIES IN
MUEANG NAKHON NAYOK DISTRICT, NAKHON NAYOK PROVINCE.

พระครูศรีสิทธินายก

Phrakhru Srisitthinayok

วัดบ้านใหม่

Ban Mai Temple

Email: taty_kham@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษารูปแบบพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชน อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก 2. ศึกษาระดับการร่วมพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก 3. ผลการการพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 386 คน สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก คณะสงฆ์จังหวัดนครนายกมีบทบาทต่อการส่งเสริมพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน รูปแบบพัฒนาวัดเหมือนกันและต่างกันสอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน สร้างความเลื่อมใสศรัทธา ส่งเสริมกิจกรรมบำเพ็ญบุญ สนับสนุนวัดต่างๆ นำพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมบุญ

2. ระดับการร่วมการพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการร่วมกิจกรรมจาริกบุญจาริกธรรม รองลงมา ด้านกำหนดรูปแบบพัฒนาวัด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสร้างเส้นทางจาริกบุญจาริกธรรม

3. ผลการพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ชุมชนร่วมพัฒนาวัด จัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธผสมผสานกับกิจกรรมชุมชน เชิญชวนเพื่อนสนิทญาติพี่น้องมาร่วมทำบุญในวัดท้องถิ่นตนเอง ผ่านสื่อออนไลน์ เกิดการท่องเที่ยวชุมชนผสมผสานกับการทำบุญตามวัดต่างๆในอำเภอเมืองนครนายก

คำสำคัญ: การพัฒนาวัด, จาริกบุญจาริกธรรม, อัตลักษณ์ชุมชน

Abstracts

This research aimed to 1. Study the development model of temples to promote pilgrimage according to the identity of the community of Mueang Nakhon Nayok District, Nakhon Nayok Province. 2. Study the level of participation in the development of temples to promote pilgrimage according to the identity of the community of Mueang Nakhon Nayok District, Nakhon Nayok Province. 3. The results of the development of temples to promote pilgrimage according to the identity of the community of Mueang Nakhon Nayok District, Nakhon Nayok Province were conducted according to the mixed-method research methodology: qualitative research, in-depth interviews with 25 monks or people, descriptive data analysis, and quantitative research. A questionnaire was used to collect data from a sample of 386 people. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that:

1. Development of temples to promote pilgrimage according to the identity of the community of Mueang Nakhon Nayok District, Nakhon Nayok Province The Sangha of Nakhon Nayok Province played a role in promoting and developing temples as the center of the community. The development models of temples were similar and different, consistent with the identity of the community, creating faith, promoting merit-making activities, supporting various temples, and bringing Buddhists to participate in merit-making activities.

2. The level of participation in the development of temples to promote pilgrimage according to the identity of the community of Mueang Nakhon Nayok District, Nakhon Nayok Province was at a high level overall. The aspect with the highest average value is the aspect of participating in pilgrimage activities, followed by the aspect of determining the temple development model, and the aspect with the lowest average value is the aspect of creating pilgrimage routes.

3. The results of temple development to promote pilgrimage according to the identity of the community of Mueang Nakhon Nayok District, Nakhon Nayok Province. The community jointly developed the temple, organized activities in the Buddhist way of life combined with community activities, invited close friends and relatives to join in making merit at their local temples through online media, resulting in community tourism combined with making merit at various temples in Mueang Nakhon Nayok District.

Keywords: Temple development,, Pilgrimage for Merit-Making and Spiritual,
Community identity

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสร้างศรัทธาต่อพุทธศาสนิกชน นำมาสู่การสร้างวัดถวายแก่พระสงฆ์และสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเวลาต่อมา วัดแห่งแรกในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา คือ วัดพระเวฬุวัน พระเจ้าพิมพิสารสร้างถวาย เมื่อครั้งพระพุทธองค์เสด็จไปโปรดพระเจ้าพิมพิสารและชาวเมืองคฤห์ “วัด” ในความหมายนี้ก็คือ สวนไผ่หรือป่าไผ่ เพราะฉะนั้น จึงเรียกว่าเวฬุวัน (ป่าไผ่) เวฬุวันาราม (สวนป่าไผ่) คงยังไม่มีสิ่งปลูกสร้างอะไร แต่เมื่อสร้างวัดที่เมืองสาวัตถี มีสิ่งปลูกสร้าง มีอาหาร ปราสาท (แปลว่าเรือนชั้น หรือตึก) ด้วย คนสร้างเป็นเศรษฐี ชื่อเดิมว่าสุทตตะ เศรษฐีที่ทำมาค้าขายโดยสุจริต (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2562) ส่วนรูปแบบวัดในประเทศไทย มีลักษณะคล้ายคลึงกับวัดเมื่อสองพันกว่าปีที่ผ่านมา ลักษณะเป็นสวนป่า มีความสงบเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องการแสวงหาความสงบสุข บางวัดมีสิ่งปลูกสร้างทันสมัย มีกิจกรรมบุญหลากหลาย

มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงแสดงเป็นปาฐกถาที่สามัคยาจารย์สมาคม สรุปได้ว่า การสร้างวัดมุ่งให้พุทธศาสนิกชน ชนทั่วไประลึกถึงพระรัตนไตร ภายในวัดประกอบด้วยเขตพุทธาวาส เขตธรรมาวาส เขตสังฆาวาส เพราะเมื่อหลังพุทธปรินิพพาน เกิดมีเจดีย์วัตถุในพระพุทธศาสนาสำหรับสักการบูชาแทนองค์พระพุทธเจ้า เป็นอีกมูลเหตุหนึ่งแห่งการสร้างวัด และเมื่อผู้มีศรัทธามากขึ้น การสร้างอุปรณ์ต่างๆ ขึ้นเกิดเป็นรูปแบบวัดต่อมา (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ม.ป.ท.) การสร้างวัดจึงมีลักษณะแตกต่างกันตามกุศลเจตนาของผู้สร้าง ตามลักษณะกิจกรรมที่พระสงฆ์ต้องการใช้ประโยชน์

การสร้างวัดในพระพุทธศาสนา เมื่อผู้มีจิตศรัทธาได้รับอนุญาตให้สร้างวัดแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือ การขออนุญาตตั้งวัด เพื่อให้วัดที่ได้รับอนุญาตให้สร้างขึ้นเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมายพร้อมชี้แจงเหตุผลประกอบในรายงานขออนุญาตตั้งวัดให้ชัดเจน (สมชาย สุรชาติ, 2558) วัดส่วนมากเริ่มต้นสร้างวัดจากกลุ่มผู้มีศรัทธาในชุมชน ดำเนินกิจกรรมบุญตามประเพณีวิถีชุมชน ผสมผสานกิจกรรมชุมชน ก่อให้เกิดการรวมพลังศรัทธาพัฒนาวัด พัฒนาชุมชน แสดงความต้องการสร้างวัดให้เป็นวัดของชุมชน

การพัฒนาวัด ต้องดำเนินการสนองนโยบายคณะสงฆ์ พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนสร้างสุข สร้างความร่วมมือพัฒนาวัด นำหลักธรรม หลักการสมัยใหม่ปรับพื้นที่วัดให้ร่มรื่นสวยงาม เหมาะสมต่อการเรียนรู้ สัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิต ชุมชนและระบบนิเวศ (พระพุทธญาณมุนี, 2563) เจ้าอาวาสแม้เป็นแกนหลักพัฒนาวัด ต้องกำหนดรูปแบบวัดพัฒนาตัวอย่าง อาศัยแนวคิดการพัฒนาวัดจากหลักการ หลักธรรม นโยบายคณะสงฆ์ ปรับเข้ากับความต้องการชุมชน พัฒนางานสาธารณูปการวัดตามหลักสัปปายะ 7 และสร้างอารยสถาปัตยกรรมเพื่อของวัดเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับพุทธศาสนิกชนและประชาชนทุกหมู่เหล่า นับเป็นการดำเนินงานที่มีเป้าหมายเพื่อให้พื้นที่ของวัดได้พัฒนาสู่การเป็นรมณีสถานและเป็นสถานที่ของการพัฒนาสุขภาพองค์รวมให้แก่ให้กับสมาชิกในสังคมไทย (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, 2565)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชน อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

2. ศึกษาาระดับการร่วมพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

3. ผลการการพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชน อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก พระสังฆาธิการและชุมชน ร่วมพัฒนาวัด นำทรัพยากรวัด ทรัพยากรชุมชนมาจัดการให้เกิดการบำเพ็ญบุญ ส่งเสริมการเดินทางปฏิบัติธรรม จัดกิจกรรมบำเพ็ญบุญเชิงสร้างสรรค์

นโยบายพัฒนาวัด คณะสงฆ์ พัฒนาวัดตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 กำหนดกรอบการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 6 ด้าน ตามพันธกิจ คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยเพิ่ม การพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก และการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาให้ดีขึ้นใน ประเด็น หลัก 3 ประเด็น คือ 1. การสร้างศรัทธา และการสร้างเอกลักษณ์ ของคณะสงฆ์ 2. การพัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากรทางศาสนา 3. การส่งเสริมและให้ความสำคัญในกิจการพระพุทธศาสนาของรัฐบาล (พระราชวรเมธี,ดร.และคณะ, 2559) การพัฒนาวัดของคณะสงฆ์แต่ละจังหวัด ได้ดำเนินการตามแผนงานปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พัฒนาวัดให้เกิดการสร้างศรัทธา สร้างเอกลักษณ์ตามวิถีชาวพุทธในท้องถิ่น ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา การบำเพ็ญบุญตามประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ

การพัฒนาวัด คณะสงฆ์ ชุมชน มีส่วนร่วมพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง จัดทำตามแผนงานพัฒนาวัดให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการพัฒนาวัด โดยเริ่มจากการพัฒนาขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมสนับสนุนให้วัดเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองไปสู่คุณภาพและความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง เกิดการยอมรับจากสังคม โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ดำเนินกิจกรรมวัดพัฒนาเป็นแบบอย่างในการยกย่องวัดเป็นวัดตัวอย่าง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,2554) สนับสนุนการส่งเสริมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ครอบคลุมงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน และส่งเสริมกิจกรรมงานบุญชุมชน ขยายผลสู่การเดินทางร่วมงานบุญชุมชนจัดขึ้นตามประเพณีวัดสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีสำคัญในชุมชน

การส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรม เป็นการจัดกิจกรรมงานบุญของวัด เพื่อให้ประชาชนทั้งในท้องถิ่นและต่างถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญ สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาวัดให้เกิดอย่างต่อเนื่อง โดยทั่วไปหลังจากการพัฒนาวัด ชุมชนนิยมจัดงานบุญฉลองหรือสมโภชน์ ถาวรวัตถุในทางพระพุทธศาสนา บางแห่งจัดกิจกรรมฉลองความสำเร็จสิ่งปลูกสร้าง เช่น งานฉลองอุโบสถ ผูกพัทธสีมา ปิดทองฝังลูกนิมิต เป็นต้น บางวัดจัดสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดการปฏิบัติธรรม การใช้อาคารศาลาการเปรียญให้เกิดการทำบุญ ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมงานบุญในโอกาสที่เหมาะสม ส่งผลให้วัดจัดกิจกรรมลักษณะจาริกบุญ เชิญชวนพุทธศาสนิกชนเดินทางร่วมทำบุญพัฒนาวัด จาริกธรรม เชิญชวนพุทธศาสนิกชนเดินทางร่วมปฏิบัติธรรม เกิดการเคลื่อนไหวทางพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมสืบทอดพระพุทธศาสนา ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย

กิจกรรมบำเพ็ญบุญ บุญกิริยาวัตถุเป็นรากแก้วแห่งการทำดีในทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักการส่งเสริมในการทำคุณประโยชน์ที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตใช้ให้เจริญงอกงามทั้งปัจเจกบุคคลและมีมีสามเกี่ยวข้อง ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา บุญกิริยาวัตถุ 1. ทานมัย คือ บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน 2. ศีลมัย คือ บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล 3. ภาวนามัย คือ บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา (อาณา สุตชาดา,2557) รูปแบบกิจกรรมบุญทั้ง 3 มีวิธีดำเนินการแตกต่างกัน กิจกรรมทำบุญ การให้ทาน ผู้มีจิตศรัทธานำวัตถุสิ่งของมาถวายแก่พระสงฆ์หรือมอบสิ่งของให้แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาสในสังคม นอกจากนี้ กิจกรรมบุญ นิยมถวายปัจจัยแก่พระสงฆ์ เพื่อนำไปพัฒนาวัด สร้างถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนา สร้างสาธารณประโยชน์ให้เกิดขึ้นในชุมชน การรักษาศีล เป็นการปฏิบัติตามวิถีชาวพุทธ ได้แก่ พระสงฆ์รักษาศีล 227 ข้อ สามเณรรักษาศีล 10 ข้อ ชาวพุทธทั่วไปนิยมรักษาศีลอย่างน้อย 5 ข้อ แต่หากมีความประสงค์รักษาศีลมากกว่า 5 ข้อ นิยมเข้าร่วมกิจกรรมรักษาศีลในวันพระ หรือ รักษาศีลช่วงมีกิจกรรมพิเศษที่วัดจัดขึ้น และการภาวนา เป็นการลงมือปฏิบัติธรรมฐาน ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจให้ปล่อยวางจากความทุกข์ทั้งหมด

วัดในชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมบำเพ็ญบุญตลอดทั้ง 12 เดือน รูปแบบของกิจกรรมการบำเพ็ญบุญอาจมีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของแต่ละวัด การดำเนินกิจกรรมบำเพ็ญบุญในส่วนที่แตกต่างนั้น มีลักษณะความเชื่อ ความศรัทธา แบบแผนประเพณีในแต่ละท้องถิ่น การจัดกิจกรรมตามวิถีของชุมชน การดำเนินกิจกรรมบำเพ็ญบุญในส่วนที่เหมือนกัน เป็นวิธีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานต้องยึดหลักคำสอน วิธีปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนา กำหนดไว้ชัดเจน การรักษาศีล ตรงตามพุทธานุญาตที่ทรงให้ไว้แก่พุทธบริษัท ส่วนการเจริญกรรมฐานขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมและจุดเน้นของวัด ต้องการให้พุทธบริษัทได้ลงมือปฏิบัติ อาจเริ่มต้นด้วยการปฏิบัติสมถะกรรมฐาน กิจกรรมการสวดมนต์ ซึ่งเจริญภาวนาแบบนี้เหมาะต่อชาวพุทธที่มีศรัทธาเบาบาง ส่วนการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน วัดมุ่งจัดกิจกรรมแก่ผู้มีศรัทธามุ่งมั่นต้องการผลจากกองทุกข์ และวัด ดำเนินการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่รองรับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กิจกรรมบุญ เน้นรูปแบบการปฏิบัติธรรมฐาน สอดคล้องกับคำว่า “จาริกบุญ จาริกธรรม”

การสร้างเส้นทางจาริกบุญ เป็นการดำเนินกิจกรรมงานบุญเชื่อมโยงกิจกรรมบุญภายในวัด เชื่อมโยงกิจกรรมบุญระหว่างวัด เชื่อมโยงกิจกรรมบุญกับกิจกรรมชุมชนสอดคล้องกับอัตลักษณ์วัด อัตลักษณ์ชุมชน และวัดจัดงานบุญขึ้น โดยเชิญชวนประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรมบำเพ็ญบุญ เชื่อมโยงเป็นเส้นทางทางท่องเที่ยววิถีพุทธ ทั้งนี้ กิจกรรมบำเพ็ญบุญที่แต่ละวัดจัดขึ้น ประชาชนสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญบุญตามอัธยาศัยของตนเอง ไม่เน้นบีบบังคับ แต่มีการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวงานบุญผ่านช่องทาง การติดต่อสื่อสาร การติดป้ายประชาสัมพันธ์ การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ กิจกรรมงานบุญ เช่น การไหว้พระสำคัญของจังหวัด ชมวัดสวย ชมวัดพัฒนาต้นแบบ การถวายสังฆทาน การร่วมบริจาคทรัพย์ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัดผสมผสานกับกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น เกิดเป็นเส้นทางจาริกบุญที่ผู้มีศรัทธากำหนดขึ้นร่วมกับคณะสงฆ์กำหนดกิจกรรมเด่นของวัด สอดคล้องกับความต้องการของพุทธศาสนิกชน

การสร้างเส้นทางจาริกธรรม เป็นการดำเนินการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน การเจริญสมถะกรรมฐาน และวัดจัดกิจกรรมเจริญกรรมฐานตลอดปี นิยมเรียกว่า “การปฏิบัติธรรม” วัด จัดอาคารสถานที่รองรับ พระสงฆ์ ประชาชน ผู้มีจิตศรัทธาเดินทางเข้าปฏิบัติธรรมแบบเฉพาะบุคคล แบบคณะบุคคล ทั้งนี้ การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมเจริญกรรมฐาน มีความ

แตกต่างกันตามลักษณะของวัด การจัดสภาพแวดล้อมภายในวัด และลักษณะของชุมชนที่สนับสนุนการเจริญกรรมฐาน ส่งผลให้วัดมีจุดเด่นตามอัตลักษณ์ ส่วนเหมือนกัน วัดยึดแนวทางปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สมถะกรรมฐาน เหมือนกันทั้งหมดขึ้นอยู่กับรูปแบบกรรมที่เน้นหรือประสบการณ์ของผู้สอน ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นเส้นทางจาริกธรรม ผู้สนใจ ผู้มีศรัทธา สามารถเลือกวัด เลือกกิจกรรมปฏิบัติ สร้างเส้นทางและลงมือปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อให้หลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวงได้

การจาริกธรรมนั้น เป็นการดำเนินการตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า “ดูภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์

พวกเธออย่าได้ไป รวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลางงาม ในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้ง อรรถทั้งพยัญชนะครบ บริบูรณ์บริสุทธิ สัตว์ทั้งหลายจำพวกที่มีธูลีคือกิเลสในจักขุน้อย มีอยู่ เพราะไม่ได้ ฟังธรรมยอมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมี ดูภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบล อรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม”วินย. 1/32/39

สรุปได้ว่า การพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก คณะสงฆ์จังหวัดนครนายกได้ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เริ่มพัฒนาวัดจากศรัทธาในชุมชน เจ้าอาวาสส่งต่อรูปแบบการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาวัดสอดคล้องกับอัตลักษณ์วัด อัตลักษณ์ชุมชน จัดกิจกรรมงานบุญตลอดปี สนองศรัทธาพุทธศาสนิกชน เชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนทั้งในชุมชน ต่างชุมชนเดินทางมาร่วมงานบุญ ร่วมพัฒนาวัด และวัดพัฒนาตัวอย่าง เชื่อมโยงเป็นเส้นทางบุญ เส้นทางปฏิบัติธรรม มีกิจกรรมงานบุญช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน ชุมชนเข้าสนับสนุนการพัฒนาวัดตรงตามอัตลักษณ์ชุมชน ร่วมสืบต่อพระพุทธศาสนา ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ชุมชนเครือข่ายวัด อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ที่ร่วมพัฒนาวัด และรับทราบกิจกรรมพัฒนาวัดตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ จึงใช้สูตรการหาจำนวนตัวอย่างในกรณีไม่ทราบประชากร คือ สูตรของ W.G.Cochran (กัลยา วานิชปัญญา, 2561) และทำการสุ่มแบบบังเอิญโดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ

5 และการประมาณขนาด ตัวอย่างใช้ความคลาดเคลื่อน + 5 % ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ แขนงนำชุมชนเครือข่ายวัด จำนวน 5 รูป/คน นักวิชาการด้านศาสนา จำนวน 5 รูป/คน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน นักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 5 รูป/คน และตัวแทนชุมชนเครือข่ายวัด จำนวน 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 25 รูปหรือคน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับผู้ที่มีความชำนาญและสามารถให้ข้อมูลในการวิจัยได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.80 –1.00 และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในตามแนวคิดของครอนบาค (Cronbach) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.889

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.80 –1.00

ผลการวิจัย

การพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชน อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก พบว่า การพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ประชาชนในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาวัดในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมงานบุญชุมชน วัฒนธรรมวิถีพุทธผสมผสานกับกิจกรรมชุมชน จุดเริ่มต้นรูปแบบการพัฒนาวัด แต่การกำหนดรูปแบบพัฒนาวัดเกิดจากเจ้าอาวาสเป็นผู้กำหนดรูปแบบพัฒนาวัด ผสมผสานแนวคิดชุมชน อัตลักษณ์ชุมชน สร้างศรัทธา ส่งผลให้เกิดกิจกรรมงานบุญ สมาชิกชุมชนเชิญชวนเพื่อนสนิทญาติพี่น้องมาร่วมทำบุญ พร้อมนำเสนอเหตุผลการพัฒนาวัด จึงมีลักษณะการพัฒนาวัดตรงตามอัตลักษณ์ของชุมชนในอำเภอเมืองนครนายก ขยายผลผ่านสื่อออนไลน์ และเกิดการท่องเที่ยวชุมชนผสมผสานกับการทำบุญตามวัดต่างๆในอำเภอเมืองนครนายก

การพัฒนาวัดตามอัตลักษณ์ชุมชน เจ้าอาวาสส่วนมากพัฒนาวัดจากรากฐานการพัฒนาวัดของเจ้าอาวาสที่ผ่านมาก วัดจึงมีความสวยงาม ผสมผสานวัฒนธรรมเก่ากับใหม่อย่างลงตัว การจัดงานบุญที่วัด คณะสงฆ์ คณะกรรมการวัด คณะกรรมการชุมชน สามารถนำรูปแบบการพัฒนาวัด อัตลักษณ์ชุมชน มาจัดงานเทศกาลงานบุญตามแต่ละช่วงปีเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าร่วมงานบุญตามโอกาสที่เหมาะสม วัดสภาพแวดล้อมสงบ คงธรรมชาติสงบร่มเย็น วัดปฏิบัติธรรม มีสถานที่ กิจกรรมสนับสนุนการปฏิบัติธรรม วัดสวยศักดิ์สิทธิ์ที่พึงทึ่งใจ มีกิจกรรมบุญสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน วัดป่ากระท่อม โบสถ์เก่า 200 กว่าปี คณะสงฆ์และชุมชนกำหนดรูปแบบพัฒนาวัดตามสภาพความจริง ความเป็นธรรมชาติตามหลักอริยสัจ

2. ระดับการร่วมพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.95, S.D.= 0.74) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการร่วมกิจกรรมจาริกบุญจาริกธรรม (\bar{X} =4.07, S.D.= 0.80) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านกำหนดรูปแบบพัฒนาวัด (\bar{X} =4.02, S.D.= 0.76) และด้านสร้างเส้นทางจาริกบุญจาริกธรรม (\bar{X} =3.96, S.D.= 0.68) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการร่วมพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

(n = 386)

ระดับการร่วมพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก	ระดับการร่วมกิจกรรม		
	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านการร่วมกิจกรรมจาริกบุญจาริกธรรม	4.07	0.80	มาก
2. ด้านกำหนดรูปแบบพัฒนาวัด	4.02	0.76	มาก
3. ด้านสร้างเส้นทางจาริกบุญจาริกธรรม	3.76	0.68	มาก
ภาพรวม	3.95	0.74	มาก

3. ผลการการพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ผลการพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชน อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาวัด จัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธผสมผสานกับกิจกรรมชุมชน เกิดการพัฒนาวัดตามอัตลักษณ์ชุมชน เชิญชวนเพื่อนสนิทญาติพี่น้องมาร่วมทำบุญในวัด ท่องถิ่นตนเอง พร้อมนำเสนอกิจกรรมบำเพ็ญบุญ ขยายผลผ่านสื่อออนไลน์ ส่งผลให้เกิดการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ผสมผสานกับการทำบุญตามวัดต่างๆในอำเภอเมืองนครนายก เดินทางไปชมวัดสวยงาม สวดมนต์เจริญจิตภาวนา ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย กำหนดเขตการพัฒนาวัดออกเป็นอย่างน้อย 3 เขต

1. เขตพุทธาวาส สถานที่บำเพ็ญบุญระลึกถึงคุณพระพุทธรเจ้า มีกิจกรรมสวดมนต์ บูชาพระพุทธรเจ้า
2. เขตธรรมาวาส แสดงปฏิบัติธรรม จัดแสดงธรรม ศูนย์เรียนรู้ธรรม
3. เขตสังฆาวาส เขตภิกษุสงฆ์ ที่อยู่อาศัยและปฏิบัติการกิจส่วน ประกอบด้วย กุฏิ กัปปียกุฏิ หอฉัน สถานที่ต่างๆ ภายในวัด ช่วยสนับสนุน จูงใจให้พุทธศาสนิกชนเดินทางมาบำเพ็ญบุญ ปฏิบัติธรรม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

1. รูปแบบพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชน อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก พบว่า การพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ประชาชนในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาวัดในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมงานบุญชุมชน วัฒนธรรมวิถีพุทธผสมผสานกับกิจกรรมชุมชน จุดเริ่มต้นรูปแบบการพัฒนาวัด แต่การกำหนดรูปแบบพัฒนาวัดเกิดจากเจ้าอาวาสเป็นผู้กำหนดรูปแบบพัฒนาวัด ผสมผสานแนวคิดชุมชน อัตลักษณ์ชุมชน สร้างศรัทธา ส่งผลให้เกิดกิจกรรมงานบุญ สมาชิกชุมชนเชิญชวนเพื่อนสนิทญาติพี่น้องมาร่วมทำบุญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปลัดเมธี เขมปญโญ (สอนวดี) และคณะ (2566)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดแบบ Smart Temple” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ต้องมีวิสัยทัศน์ มีความเป็นผู้นำ สามารถโน้มน้าวจิตใจของคนในชุมชนได้ วัดต้องเป็นศูนย์กลางในการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดต้องเป็นสปีปายะ การใช้จ่ายเงินต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมและสามารถตรวจสอบได้ นำองค์ความรู้และเทคโนโลยีช่วยเผยแพร่ธรรมะ อัตลักษณ์ของวัด และเจ้าอาวาสต้องเป็นผู้สร้างศรัทธาให้ตนและวัด ประโยชน์ที่ได้ คือ ชุมชนเป็นสุข และสานคำสอนแห่งพุทธศาสนาสืบไป

2. ระดับการร่วมพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการร่วมกิจกรรมจาริกบุญจาริกธรรม รองลงมา ด้านกำหนดรูปแบบพัฒนาวัด และน้อยที่สุด คือ ด้านสร้างเส้นทางจาริกบุญจาริกธรรมที่เป็นเช่นนี้เพราะ เจ้าอาวาสเป็นผู้สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นำนโยบายคณะสงฆ์มา กำหนดรูปแบบพัฒนาวัด แต่เปิดรับข้อมูลชุมชนปรับใช้กับการพัฒนาวัด ผู้มีศรัทธาในชุมชน เชิญชวนผู้ใกล้มาร่วมกิจกรรมบุญ ช่วยพัฒนาวัดตรงตามอัตลักษณ์ชุมชน ส่วนเส้นทางจาริกบุญจาริกธรรม ผู้มีศรัทธานิยมสร้างเส้นทางบุญตามความศรัทธาของตนเอง ขยายผลผ่านสื่อต่าง พุทธศาสนิกชนจึงมีศรัทธาและพึงพอใจต่อการพัฒนาวัด การจัดงานบุญภายในวัดสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดวันชาติ วิชาติ (ยอดดำเนิน) (2554)** ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์ตามหลักสังคหวัตถุ 4” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจ ต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. ผลการการพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก การดำเนินการพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชน อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก เจ้าอาวาสสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาวัด สนับสนุนการพัฒนาวัดโดยร่วมกับคณะสงฆ์จัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธผสมผสานกับกิจกรรมชุมชน เกิดการพัฒนาวัดตามอัตลักษณ์ชุมชน เชิญชวนเพื่อนสนิท ญาติพี่น้องมาร่วมทำบุญในวัดท้องถิ่นตนเอง พร้อมนำเสนอกิจกรรมบำเพ็ญบุญ สวมนนต์ไหว้พระ ท่องเที่ยวชุมชน แสวงหาวัดปฏิบัติ จัดกิจกรรมปฏิบัติประจำปี ขยายผลผ่านสื่อออนไลน์ ส่งผลให้เกิดการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนด้วยตัวของผู้มีจิตศรัทธาสร้างขึ้น เผยแพร่สู่สาธารณะ ผสมผสานกับการทำบุญตามวัดต่างๆ ในอำเภอเมืองนครนายก เดินทางไปชมวัดสวยงาม สวมนนต์ เจริญจิตภาวนา ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์วุฒิพงษ์ วุฒิวิโสและคณะ (2561)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน” ผลการวิจัยพบว่า วัดที่มีการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธจะ

นำเสนอเนื้อหาให้แก่นักท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยพัฒนาแหล่งเรียนรู้บนพื้นฐานที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเกิดกระบวนการเรียนรู้ คือ เกิดจากการรับรู้ การคิด เกิดจากการปฏิบัติ การเรียนรู้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และเรียนรู้ให้เข้าถึงเพื่อรู้จักตนเองอย่างแท้จริง วัดแต่ละวัดจะมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในลักษณะจัดการแหล่งเรียนรู้ของวัด ชุมชน ภาครัฐ และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาวัด

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและการสังเคราะห์ความรู้ “การพัฒนาวัดส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก”

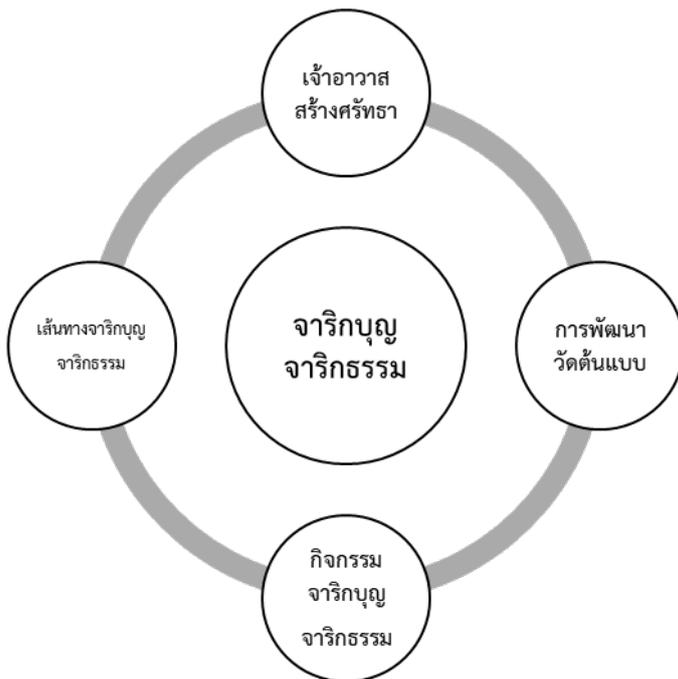
เจ้าอาวาสเป็นผู้เริ่มต้นพัฒนาวัดสนองงานคณะสงฆ์ สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นภายในชุมชน และจัดกิจกรรมงานบุญต่างๆ สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นสนับสนุนการพัฒนา วัดตามอัตลักษณ์ของชุมชน เกิดรูปแบบและกิจกรรมงานบุญส่งเสริมการจาริกบุญจาริกธรรมในจังหวัดนครนายก ได้แก่ วัดมณีวงศ์ ที่มีอายุกว่า 100 ปี วัดจุฬารามวราราม อุโมงค์ป่าไผ่ กัดขึ้นเองตามธรรมชาติ วัดพราหมณี วัดเก่าแก่ในสมัยรัชกาลที่ 5 อายุกว่า 100 ปี มี หลวงพ่อปากแดง พระประธานศักดิ์สิทธิ์ภายในพระอุโบสถ วัดเลขาธรรมกิตติ แห่งนี้ เป็นวัดเก่าแก่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา มีโบสถ์เก่าอายุมากกว่าร้อยปี วัดศิรีวัน เป็นวัดสวย ศิลปะแบบขอม วัดใหญ่ทักษิณารามหรือวัดใหญ่ลาว ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครนายก มีบรรยากาศที่ร่มรื่น โดดเด่นสวยงามด้วยพระอุโบสถเก่าแก่เป็นศิลปะแบบลาวผสมกับศิลปะทางยุโรป วัดประสิทธิ์เวช หรือวัดที่ชาวบ้านมักเรียกกันว่า วัดเก่า หรือ วัดปรากฏภายในโบสถ์จะมีหลวงพ่อบุญอุ้มโชค มงคลลาภ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อายุกว่า 332 ปี วัดป่ากระท่อม เป็นวัดที่มีโบสถ์เก่าแก่กว่า 200 ปี เอกลักษณ์จะอยู่ตรงที่มีรากของต้นโพธิ์เลื้อยไปรอบๆ ตัวโบสถ์ และคอยยึดเกาะไม่ให้โบสถ์พังทลายลง พุทธอุทยานมาฆบูชาอนุสรณ์ ภายในบริเวณนี้ ก็ยังมีทั้ง ศาลาปฏิบัติธรรม ให้เราสามารถมานั่งสมาธิ ในบรรยากาศที่เงียบสงบ วัดสุวรรณ เกจิสุตยอดแห่งเมืองนครนายก เจริญพระอธิการเสื่อ เป็นต้น และการพัฒนาวัดต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการสร้างแนวร่วมใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการสร้างเส้นทางการพัฒนาวัดตามอัตลักษณ์ของชุมชนผสมผสานกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน ย้อนกลับมาสนับสนุนการพัฒนาวัดสืบต่อพระพุทธศาสนา

การพัฒนาวัดต้นแบบ ส่งเสริมจาริกบุญจาริกธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก คณะสงฆ์จังหวัดนครนายกมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน รูปแบบพัฒนาวัด บางวัดมีรูปแบบเหมือนกัน บางวัดมีรูปแบบต่างกันสอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน สร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชนท้องถิ่นและต่างถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมบำเพ็ญบุญ ทั้งยังสนับสนุนวัดต่างๆ นำพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมบุญ เกิดกิจกรรมจาริกบุญ จาริกธรรม จูงใจให้ประชาชนต่างถิ่นเดินทางมาร่วมบำเพ็ญบุญ และขยายผลเชิงสร้างสรรค์ผ่านสื่อออนไลน์

การร่วมกิจกรรมจาริกบุญจาริกธรรม จัดกิจกรรมงานบุญตามประเพณี สวดมนต์ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม สืบทอดพระพุทธศาสนา และจัดกิจกรรมทางธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธผสมผสานกับกิจกรรมชุมชน เชิญชวนเพื่อนสนิทญาติพี่น้องมาร่วมทำบุญในวัดท้องถิ่นตนเอง พร้อมนำเสนอพัฒนาวัดตรงตามอัตลักษณ์ของชุมชนในอำเภอเมือง นครนายก และกิจกรรม เชิญชวนบำเพ็ญบุญ ขยายผลผ่านสื่อออนไลน์

ส่งผลให้ เกิดการท่องเที่ยวชุมชนผสมผสานกับการทำบุญตามวัดต่างๆในอำเภอเมืองนครนายก จนถึงกิจกรรมการปฏิบัติธรรมประจำปี กิจกรรมปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องอยู่ประจำของผู้มีจิตศรัทธาตั้งมั่น

การสร้างเส้นทางจาริกบุญจาริกธรรม เกิดจากผู้มีศรัทธาและผู้ประกอบการท่องเที่ยวเอกชนจัดสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและการท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ มุ่งกิจกรรมบุญต้องการปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาวัด มุ่งกิจกรรมสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น มุ่งกิจกรรมสร้างรายได้แก่ผู้ประกอบการตลอดเส้นทางการท่องเที่ยว ส่วนมากสร้างเส้นทางจาริกบุญจาริกธรรมในรูปแบบออนไลน์ เช่น การเชิญชวน “ไหว้พระ 9 วัดสวย นครนายก เที่ยวง่าย ใกล้กรุงเทพ สายบุญ” “ไหว้พระ 9 วัด นครนายก ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์เสริมสิริมงคล” “เที่ยวนครนายกขอพรหลวงพ่อพันล้าน วัดมณีวงศ์” “ปฏิบัติธรรมข้ามปี 3 วัน ณ พุทธวิหาร ศูนย์กลางการศึกษาวิปัสสนาธุระ วัดพระธรรมจักร ต.ดงละคร อ.เมือง จ.นครนายก” พร้อมระบุเส้นทางเข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างเดินทางสามารถสร้างกิจกรรมบุญได้ตลอดเส้นทาง รวมถึงการท่องเที่ยวชุมชน

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : หจก.สามลดา.
- ช.ธ. (ไทย)25/122/69 หมายถึง พระไตรปิฎกเล่มที่ 25 สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อัมมบท [6.พิฬารพท
เสฏฐีวัตถุ เรื่องพิฬารพทเศรษฐีภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 122 หน้า 69 ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย 2539
- พระราชวรเมธี,ดร.และคณะ.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับการมีส่วนร่วมในการทำยุทธศาสตร์ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา.
(ออนไลน์), แหล่งที่มา: <https://www.mcu.ac.th/pages/mcu-buddhism> (2 มกราคม 2568).
- พระพุทธิญาณมุนี. (2563). รูปแบบและกระบวนการพัฒนานิเวศน์วิทยาวัฒนธรรมของวัดในอำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย. ในหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดเมธี เขมปญโญ (สอนวดี)และคณะ. (2566).รูปแบบการพัฒนาวัดแบบSmart Temple. Journal of
Modern Learning Development. 8(5) 226-227.
- พระครูปลัดวันชาติ วิชาติ (ยอดดำเนิน). (2554). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัด
นครสวรรค์ตามหลักสังคหวัตถุ 4. หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์วุฒิพงษ์ วุฒิวิโสและคณะ. (2561).การพัฒนาวัดในประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธเพื่อ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน. 6(4) 1594-1595.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2477) มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทยสยาม.
ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, (2565). สาธารณูปการวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : หจก.นิติธรรมการพิมพ์.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (2554). การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา. (ออนไลน์), แหล่งที่มา :
https://www.matichonweekly.com/column/article_24864 (1 มกราคม 2568).
- สมชาย สุรชาติ. หลักเกณฑ์การตั้งชื่อวัด. (ออนไลน์), แหล่งที่มา :
<https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/2477> (1 มกราคม
2568).
- อาณา สุตชาติ. (2557). การศึกษาบุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสี่:กรณีศึกษาตำบลนาคาย
อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี. หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane. T. (1973). Statistic: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.